

Luisterplek 2 & 3

Nederasselt en Overasselt

Vrijheid valt uit de lucht, Josephine Baker treedt op!

Liberation **ROUTE**

**Een lessenserie voor leerlingen van de bovenbouw van de basisschool
en de onderbouw van het voortgezet onderwijs**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Lessenserie	4
Les 1. Introductieles	6
Les 2. Museumbezoek	7
Les 3. Hindernisestafette	8
Les 4. Bonte avond	12
Bijlage 1	14
Bijlage 2	18
Bijlage 3	22
Bijlage 4	24
Bijlage 5	30
Bronnen	37
Colofon	38

Inleiding

Deze lessenserie is ontwikkeld in het kader van de Liberation Route (zie www.liberationroute.nl)

De Liberation Route volgt het pad dat de geallieerden bewandelden tijdens de bevrijding van Europa. De route begint bij Normandië en loopt via Nijmegen, Arnhem en het zuiden van de Veluwe richting Berlijn. De regio Arnhem, Nijmegen, Zuid-Veluwe speelde aan het einde van de Tweede Wereldoorlog een hoofdrol op het wereldtoneel. De geallieerden startten in september 1944 Operatie Market Garden. Ondanks dat het één van de grootste luchtlandingsoperaties was uit de geschiedenis, is de operatie slechts deels geslaagd. Nijmegen werd bevrijd, maar Arnhem kon door de geallieerden niet worden behouden. Ook de Veluwe wachtte een barre winter. In februari 1945 startte vanuit dit gebied de finale van de bevrijding, Operation Veritable. Deze operatie was de start van het grote Rijnlandoffensief, een veldslag die past in het rijtje van Stalingrad, Normandië en Berlijn. Militairen en burgers waren de deelnemers in de onberekenbare oorlogsroulette die draaide om overleven of sterven, om vreugde en verdriet. Uiteindelijk werd de vrijheid herwonnen.

Veel plekken in Gelderland hebben direct te maken met historische gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Op verschillende plekken zijn in Gelderland langs de Liberation Route veldkeien met informatiepanelen, zogeheten luisterplekken neergezet. In de directe omgeving van deze keien zijn dingen gebeurd die de geschiedenis van de omgeving kleuren. Bij de veldkei is door middel van een hoorspel te horen wat één of meerdere personen

bij die plek hebben meegemaakt. De hoorspelen zijn gratis te downloaden en te beluisteren via www.liberationroute.nl

Om ook scholieren te laten beleven wat het betekende voor de Gelderse burgers om te leven in en langs de frontlinie is deze lessenserie ontwikkeld. De lessenserie gaat dieper in op de luisterverhalen in Overasselt en Nederasselt. In het verhaal van Nederasselt hoor je het verhaal over de duizenden geallieerde soldaten die vanuit de lucht hier landden en hun kampen opsloegen in deze omgeving. Wat betekende de komst van duizenden soldaten voor de lokale bevolking? Een bevolking die al een paar jaar moest leven onder het juk van de bezetting en te maken had met schaarste in materiaal en voedsel. Het luisterverhaal in Overasselt vertelt hoe de moraal bij deze soldaten hoog gehouden werd door de komst van de zwarte revueartieste Josephine Baker.

De lessenserie bestaat uit vier lessen. De eerste les is een algemene les over de Tweede Wereldoorlog. De tweede les bestaat uit een bezoek aan een museum in de buurt, namelijk het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944–1945 in Groesbeek. De derde en vierde les zoomen in op de verhalen van de luisterplekken en handelen over datgene wat er in de directe omgeving gebeurde tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De laatste twee lessen zijn specifiek gemaakt om tijdens een verblijf in groepsaccommodatie Het Buitencentrum te Overasselt uit te voeren. Desalniettemin kunnen de lessen ook op school gegeven worden.

Lessenserie

Doelgroep

De doelgroep van dit project zijn jongeren tussen 10 en 14 jaar. Het project is geschreven voor leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Doel:

- De leerlingen kennen de hoofdlijnen van Operatie Market Garden.
- De leerlingen maken kennis met het verhaal over de bevrijding van Overasselt en Nederasselt.
- De leerlingen ervaren wat de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog voor burgers en militairen betekend heeft.

De geschiedenismethoden richten zich op het landelijke verhaal over de Tweede Wereldoorlog. Het project rond de Liberation Route vertelt zowel het regionale als het lokale oorlogs- of bevrijdingsverhaal.

Opzet van de lessenserie:

Het project bestaat uit vier lessen en start met het teruggrijpen naar het landelijke verhaal over de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de eerste les frissen de leerlingen de kennis over de Tweede Wereldoorlog op. Na deze landelijke introductie zoomen de leerlingen in de volgende lessen in op de oorlogsverhalen uit deze omgeving. De tweede les bestaat uit een bezoek aan een museum. Met het bezoek aan het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 maken de leerlingen een verbinding met de onderwerpen van de voorafgaande les. In de derde en vierde les staat het lokale oorlogsverhaal van Nederasselt en Overasselt centraal. Deze lessen zijn geschikt voor scholieren die een schoolkamp hebben in Het Buitencentrum te Overasselt. Een andere mogelijkheid is op school in het gymlokaal, schoolplein, (sport)veld en in de aula. Op de luisterlocaties van de Liberation Route zijn de plaatselijke verhalen te beluisteren. Na afloop van deze lessen weten de

leerlingen hoe de lokale geschiedenis zich verhoudt ten opzichte van de regionale en landelijke geschiedenis. De leerlingen beluisteren het luisterverhaal over de luchtlandingen in Nederasselt en spelen het luchtlandingsverhaal na in een sportieve hindernisestafette. In de vierde les komt het verhaal van Overasselt aan bod. De revueartieste Josephine Baker deed het Gelderse dorp aan om de geallieerde soldaten een hart onder de riem te steken. De leerlingen organiseren zelf een 'bonte avond'.

Kerdoelen

De lessen sluiten aan bij de volgende kerndoelen voor het Primair Onderwijs:

Mondelinge taalvaardigheid:

- 4 De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.
- 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.
- 7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.
- 9 De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Oriëntatie op jezelf en de wereld:

- 51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- 52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van het volgende tijdvak: wereldoorlogen en Holocaust.
- 53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Kunstzinnige oriëntatie:

- 54 De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 56 De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Onderbouw VO geschiedenis:**Kenmerkende aspecten:**

- De economische wereldcrisis.
- Het racistisch en totalitair karakter van het nationaalsocialisme.
- De Duitse bezetting en de Jodenvervolgung

Kerdoelen:

- Nr. 42 : Effecten van keuzes... Productie, consumptie, verdeling.
- Nr. 43: Pluriforme samenleving.
- Nr. 44: Politiek systeem.
- Nr. 47: Het belang van mensenrechten.
- Nr. 44, 47: Uitoefening van macht; het belang van mensenrechten.

Kosten

De lessenserie is gratis te downloaden van

www.liberationroute.nl

Voor het bezoek aan het museum is wel entreegeld verschuldigd.

Locatie:

De laatste twee lessen zijn specifiek gemaakt om tijdens een verblijf in groepsaccommodatie Het Buitencentrum te Overasselt uit te voeren. Naast gebruik van het basisterrein met terrassen, speelvelden, speelbos, kampvuurplaats en openlucht podium is het mogelijk extra voorzieningen die Het Buitenterrein biedt te boeken zoals het High Ropes Parcours met parachute afdaling, teambuildinggames, boogschieten, klimmen en meer. Neem contact op met één van de medewerkers van het Buitencentrum voor de mogelijkheden.

De contactgegevens zijn:

Het Buitencentrum B.V.

St. Walrickweg 9

6611 KG Overasselt

Telefoon: 024 - 622 18 29

(maandag - vrijdag van 9:00 uur - 17:00 uur)

Fax: 024 - 357 21 58

Internet: www.hetbuitencentrum.nl

E-mail: info@hetbuitencentrum.nl

Museumbezoek:

Voor het museumbezoek dient een afspraak gemaakt te worden.

Dat kan met:

Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 te Groesbeek:

E-mail: info@bevrijdingsmuseum.nl

Telefoon: 024-3974404

Introductieles

Algemene les over de Tweede Wereldoorlog. In een activiteit van 20 minuten wordt de al aanwezige kennis opgehaald. Deze les kan op school gedaan worden of in Het Buitencentrum te Overasselt. In het laatste geval dient u voldoende laptops mee te nemen. In Het Buitencentrum is een wifi-netwerk beschikbaar.

Duur

45 minuten

Voorbereiden:

De achtergrondinformatie in bijlage 1 is ook door de leerlingen te gebruiken

Nodig:

- Computers met internetaansluiting
- Kopieren vragenkaarten (bijlage 3)

Inleiding: (10 minuten)

- Activeren van de voorkennis. Maak met de leerlingen een mindmap/ woordweb op het bord. Wat weten de leerlingen over de Tweede Wereldoorlog?
- Zorg dat de informatie uit de achtergrondinformatie in bijlage 1 aan de orde komt: aanleiding in Duitsland vanwege de economische recessie / opkomst Nationaal Socialisme / Hitler / Invasie Europa en Nederland / Verzet / Jodenvervolgung/ Bevrijding / Hongerwinter.
- Ga door op het onderwerp bevrijding. In 1944-1945 was de Hongerwinter: delen van het land waren al wel bevrijd. Maar de bevrijdingsactie is niet geslaagd. Welke actie was dat? Operatie Market Garden, rondom Arnhem ook wel de Slag om Arnhem genoemd.
- Operatie Market Garden. Deze actie gaan de leerlingen verder onderzoeken. Ze gaan in tweetallen aan de hand van vragenkaartjes informatie verzamelen over Operatie Market Garden.

Kern (20 minuten)

Ze verzamelen de antwoorden via informatie op het internet.

Afsluiting (15 minuten)

Nabespreking. Antwoorden op de vragen. Welke bronnen? Hebben de leerlingen dezelfde antwoorden? Waren de bronnen betrouwbaar?

Deze les is facultatief. Om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de Tweede Wereldoorlog bezoekt u met de leerlingen het nabijgelegen het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 te Groesbeek. Hier bekijken de leerlingen vanuit een regionale invalshoek de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er is educatief materiaal in het museum aanwezig. Het museumbezoek duurt - zonder de heen- en terugreis - anderhalf uur.

Voorbereiding:

- Museum inlichten over uw komst
- Vervoer regelen (fietsen, bus of ouders die willen rijden)

Vanaf Het Buitencentrum te Overasselt is het 14 kilometer fietsen naar het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 te Groesbeek. De route loopt langs de knooppunten 40, 39, 37, 36, 34, 32, 31, 28, 84 (zie <http://www.fietzersbond.nl/fietzersbond-routeplanner>). De fietstocht duurt ongeveer 50 minuten.

Wat kunt u verwachten van het bezoek aan het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945?

In het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 ligt midden in het luchtlandingsgebied van september 1944 (Operatie Market Garden). Een schitterend landschap met heuvels en bossen. In de vaste tentoonstelling worden thema's over de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding helder en informatief belicht aan de hand van foto's, objecten, tekst, diorama's en verschillende belevingsmomenten. Zo zijn er bijvoorbeeld typische jaren '40 geuren, filmbeelden, geluidsfragmenten, een nagebouwde schuilkelder tijdens een bombardement en de gereconstrueerde cel van Titus Brandsma. Een tolerantietest en dilemmaspel nodigen uit tot zelfonderzoek.

De leerling die het Bevrijdingsmuseum bezoekt, stapt in de tijd van toen. Hij/zij hoort, ziet, voelt en ruikt de geschiedenis. Het museum is een inspirerende leeromgeving. De inhoud is toegesneden op de geldende kerndoelen en eindtermen. De basis van elk programma is de vaste presentatie. Er is ruimte voor kennisoverdracht, actieve kennisverwerving en er zijn inlevingsmomenten.

Een gids of museumcoach begeleidt de schoolbezoeken. Deze verzorgt de ontvangst, geeft een korte inleiding en toont een mooi introductiefilmpje naar keuze. Vervolgens gaan de leerlingen met de museumopdrachten aan de slag; ze kunnen daarbij terugvallen op de steun van de coach. In de Erekoepel kunnen de leerlingen ter afsluiting een wens, slogan of mening bedenken en deze in de vrijheidsboom hangen.

Voor een afspraak neemt u contact op via:

 Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945
Telefoonnummer: 024-3974404
E-mail: info@bevrijdingsmuseum.nl
Adres: Wylerbaan 4, 6561 KR Groesbeek

Luisterverhaal 2

‘Vrijheid valt uit de lucht’

Op zondag 17 september 1944 behoorden Overasselt en Nederasselt tot het toneel van de grootste luchtlandingsoperatie aller tijden.

In de weilanden ten noorden van beide kerkdorpen landde toen het 504de Parachutisten Infanterie Regiment. Het regiment was onderdeel van de 82ste Luchtlandingsdivisie die op die dag tussen Eindhoven en Arnhem naar beneden kwam ten behoeve van Operatie Market Garden. Generaal James M. Gavin en zijn mannen hadden als taak de heuvels bij Groesbeek te veroveren én daarbij de bruggen over de Maas, de Waal en het Maas-Waalkanaal veilig te stellen. De bevolking was getuige van de landing van Amerikaanse dakota's, zweefvliegtuigen en honderden Amerikaanse en Poolse parachutisten. Ook kwamen er later duizenden militairen over land in het gebied. Omdat de frontlinie dichtbij was, bleef deze regio gedurende de laatste maanden van de oorlog drukbevolkt.

Lesactiviteiten

Activiteit 1: luisteren van het luisterverhaal 2. Na het beluisteren van dit fragment weten de leerlingen wat er in de omgeving van Overasselt en Nederasselt heeft plaatsgevonden.

Activiteit 2: een sportieve hindernisestafette: de soldaten moesten de bruggen in het gebied onklaar maken. Maar overall lag de vijand op de loer. De leerlingen gaan in een spel zelf bruggen bezetten en voorraden bemachtigen.

Doel

- De leerlingen realiseren zich dat achter plekken in deze omgeving verschillende verhalen schuil gaan.
- De leerlingen leren het plaatselijke verhaal kennen over Operatie Market Garden

- De leerlingen ervaren wat het is om in onbekend gebied te opereren.

Werkwijze

Activiteit 1: klassikaal

Activiteit 2: groepen

Duur

Activiteit 1: 15 minuten

Activiteit 2: 1 - 2 uur

Activiteit 1:

Nodig:

Computer (of digibord) met luidsprekers waar vanaf het luisterverhaal is af te spelen.

Vorbereiding:

- Downloaden luisterverhaal 2 via de website www.liberationroute.nl. Klik op 'Ontdek de geschiedenis' en vervolgens op 'luisterplekken'.
Via deze webpagina kunt u het verhaal opzoeken, beluisteren en in mp3-formaat downloaden. Het bestand is te vinden bij 'media'. Het verhaal is eveneens te beluisteren via de app: www.liberationroute.nl/app.
- Lezen achtergrondinformatie luisterverhaal (bijlage 2)

Inleiding:

- Kom kort terug op de introductieles.
Wat weten de leerlingen over Operatie Market Garden?
Wat gebeurde er in de omgeving van Nederasselt en Overasselt?

Activiteit:

- Luister naar het luisterverhaal 2.
- Bespreek het klassikaal na. Gebruik daarbij onderstaande vragen:

Hoe kwamen de geallieerde soldaten naar Nederasselt en Overasselt?

Vliegtuigen: dakota's en zweefvliegtuigen; en parachutisten.

Hoe wisten de vliegtuigen waar ze veilig konden landen?

Met linnen panelen maakten zij de letter O in het weiland en ontstaken paarse en gele rookgranaten als herkenning voor de vele honderden vliegtuigen die hierna over zouden gaan komen.

Wat namen de soldaten in de vliegtuigen mee?

Proviand, medicijnen, chocola, sigaretten, wagentjes (jeeps)
Hoe wisten de soldaten wat er aan de parachute vastzat?
De parachutes hadden verschillende kleuren zodat ze wisten wat voor lading er aan vastzat.

Activiteit 2:

Bij deze hindernisestafette is het zaak om zo snel mogelijk een brug te veroveren. Maar voor ze de brug bereiken moeten ze eerst vier proeven doen om minstens vier verschillende soorten parachutes te verzamelen. Als ze een brug bezet hebben en de vlag hebben geplant, gaan de deelnemers verschillende soorten voorraad verzamelen. Die moeten ze halen bij voorraadposten. Dubbele voorraden kunnen ze ruilen met andere teams. De brug moet wel bezet blijven. Het team dat als eerste alle voorraadstukken heeft verzameld wint.

Het Buitencentrum te Overasselt biedt deze activiteit aan als kant en klaar spelpakket bij een verblijf in de groepsaccommodatie. U ontvangt een kist met alle benodigdheden voor het spel. Daarnaast kunt u bij Het Buitencentrum extra elementen boeken in het parcours zoals een High Ropes Parcours met parachute-afdeling, boogschieten, klimmen en meer.

Nodig:

- Per kleur 4 parachutes in de kleuren: wit; rood; blauw; groen
- Ieder team een eigen vlag
- Per team gekleurde banden voor om de bovenarm of ander gemeenschappelijk herkenningsteken
- Bel

Vorbereiden:

- Parcours maken in gymzaal, (sport)veld of buitenterrein. Zorg voor voldoende hindernissen (touwen, banken) en schuilplekken en markeer 5 'bruggen'.
- Van iedere kleur 5 parachutes maken met symbool eraan vast gemaakt. (stappenplan voor het maken van een parachute zie bijlage 4)
- Kopiëren 5 keer uit bijlage 4:
 - Gereedschapskoffer: 1 tang, 1 hamer en 1 schroevendraaier.
 - Medicijntrommel: 1 verbandrol, 1 spuit, 1 medicijnen
 - Wapens: 1 munitie, 1 geweer, 1 kanon
 - Voedsel: 1 brood, 1 fles water, 1 chocolade

Ingrediënten voor het spel:

1. Proef: voor je een parachute kan pakken moeten alle leden van het team eerst een uitdaging goed doen.

Bijvoorbeeld:

- in touw klimmen of slingeren van de ene naar de andere plek;
 - onder een net doorkruipen;
 - 'vracht'(blokken) opruimen door ze te stapelen;
 - een boodschap woordeloos communiceren;
 - een 'gewonde' verbinden en vervoeren;
 - code ontcijferen.
2. Parachutes kunnen overal terecht komen: hoog en laag.
 3. Communiceren met commando's.

Het spel:

- Zorg voor spelleaders (dit kunnen ook leerlingen zijn)
- Verdeel de groep in 5 teams (bij maximaal 30 leerlingen).
- Zorg dat de rollen zijn verdeeld, elk team heeft een commandant.
- Zorg dat er mensen zijn die de rol van leiding en spion op zich nemen.

Spelverloop:**Spel deel 1. Bezet een brug. (1/2 uur)**

Er zijn 5 posten verspreid over het terrein. Deze posten zijn bemand door spelleaders.

Spelverloop:

- Verzamel 4 verschillende kleuren parachutes, die verspreid over 5 posten liggen. Op de posten laat een spelleader de deelnemers een proef doen. Is de proef geslaagd, dan krijgt het team de parachute. De deelnemers moeten minimaal 4 parachutes hebben om een brug te bezetten en kunnen dus een proef laten voor wat het is.
- Brug bemachtigd? Nadat de groep 4 parachutes heeft bemachtigd, kunnen ze een brug uitkiezen om deze te bezetten, maar ze mogen er ook voor kiezen om nog een proef te doen en daarmee een 5de parachute binnen te halen. Dit betekent dat je later een sterkere bezetter kan zijn, want deze extra parachute kan het team later in het spel als joker inzetten.
- Klaar? Het team dat als eerste klaar is, kan als een eerste een brug uitkiezen: een tactisch goed liggende brug met goed uitzicht op de voorraadposten en het hoofdkwartier.

Spel deel 2. Verzamel alle voorraadstukken (ca. 1/2 uur)

Er zijn voorraadposten die zich verplaatsen, er is een hoofdkwartier en er loopt een spion door het speelveld. De voorraadposten worden bemand door iemand van de leiding (spelers, leerkrachten, of een team leerlingen). De voorraadposten zitten verspreid en verstopt in de omgeving.

Het hoofdkwartier bevindt zich op een centrale vaste plek en wordt bemand door een spelleader. Er loopt een spion door het spel (lid van de leiding). Die kan bij een onbezette brug een voorraadstuk innemen. Ook kan hij een deelnemer tikken die in het veld naar de voorraadpost gaat. Hij kan dan de speler een voorraadstuk afnemen of diegene een opdrachtje laten doen (bijvoorbeeld 10 keer opdrukken). Dat kost tijd waardoor deze speler geen voorraadstukken kan gaan halen. Het is dus zaak niet getikt te worden.

Er zijn kaarten met de volgende voorraadstukken:

- 1 tang, 1 hamer en 1 schroevendraaier: gereedschapskoffer
- 1 verbandrol, 1 spuit, 1 medicijnen: medijntrommel
- 1 munitie, 1 geweer, 1 kanon: tank
- 1 brood, 1 fles water, 1 chocolade: voedsel (gesymboliseerd door een boodschappentas)

Spelverloop:

- Houd de brug bezet. Als de brug bezet is, is het zaak deze bezet te houden. De groep plant de vlag in de grond bij de brug om aan te geven dat hij bezet is. Elk team wijst een persoon van het team aan als commandant. Deze persoon mag de brug niet verlaten, houdt de voorraad bij en mag via de andere teamleden communiceren met de andere commandanten (andere

bruggen) om bijvoorbeeld een voorraadstuk te ruilen.

Als de commandant niet op zijn plaats blijft, kan de spion de brug innemen en kan hij een voorraadstuk wegnemen.

- Zorg ervoor dat het team zo snel mogelijk de juiste voorraadcombinaties heeft. (Het spel kan verkort worden door minder voorraadstukken in te zetten). De andere teamleden gaan zoeken naar de voorraadposten en verzamelen bij de voorraadposten kaartjes met een onderdeel van de voorraad. Ze krijgen één kaartje per keer, die ze dan terugbrengen naar commandant op de brug. Als de groep drie voorraadstukken heeft, is deze om te wisselen tegen een grote kaart. Dan is dit deel van de opdracht volbracht. Bijvoorbeeld: als de groep een tang, hamer en een schroevendraaier heeft, krijgt het team de gereedschapskoffer. De vijfde parachute (de joker) is in te zetten als willekeurig voorraadstuk. Het team dat de 12 verschillende onderdelen (dus alle combinaties) als eerste bij elkaar heeft, heeft gewonnen.
- De 5e parachute (joker) mag als willekeurig voorraadstuk ingezet worden.
- Het team dat alle combinaties heeft, brengt deze naar het hoofdkwartier. Die zal dan het spel afblazen, om aan te geven welk team gewonnen heeft. Dan kunnen de andere teams hun combinaties tonen om te zien wie 2e, 3e et cetera is geworden.

Luisterverhaal 3

‘Josephine Baker treedt op’

De militairen namen niet alleen voeding, medicijnen, wapentuig maar ook vertier mee. Na de Operatie Market Garden kwam de wereldberoemde revueartieste Josephine Baker naar Overasselt. Ze trad op voor de militairen in het dorpscafé van Lin. De zwarte revueartieste Josephine Baker deed het Gelderse dorp aan om de soldaten een hart onder de riem te steken. Drie avonden achtereen trad zij op. Maar wie wist dat deze zwarte revueartieste ook in het Franse verzet zat en voor de geheime dienst werkte? Op haar bladmuziek waren boodschappen geschreven in onzichtbare inkt. Daarnaast nam ze in haar gezelschap onderduikers mee. Ze kreeg er later de Legion d'Honneur voor van de Franse Staat en werd in 1975 zelfs met militaire eer en 23 saluutschoten in Frankrijk begraven.

Duur

Middag en avond

Nodig:

- Computer (of digibord) met luidsprekers waar vanaf het luisterverhaal is af te spelen.
- Verkleedkleden
- Attributen
- Karton
- Stiften
- Muziekinstallatie
- Podium en coulissen
- Petten
- Opdrachtkaarten

Op groepsaccommodatie Het Buitencentrum te Overasselt is een muziekinstallatie aanwezig.

Voorbereiding:

- Downloaden luisterverhaal 3 via de website www.liberationroute.nl. Klik op 'Ontdek de geschiedenis' en vervolgens op 'luisterplekken'.
Via deze webpagina kunt u het verhaal opzoeken, beluisteren en in mp3-formaat downloaden. Het bestand is te vinden bij 'media'. Het verhaal is eveneens te beluisteren via de app: www.liberationroute.nl/app.
- Lezen achtergrondinformatie luisterverhaal (bijlage 2)
- Kopiëren opdrachtkaarten (bijlage 5)

Inhoud

De leerlingen luisteren naar het luisterverhaal. Na beluistering van dit luisterverhaal organiseren ze zelf een bonte avond. Er zit echter een spannende rode draad in deze avond: alle groepen krijgen een opdracht mee tijdens hun act: breng de 'geheime' boodschap over naar de juiste persoon.

Inleiding

- Verdeel de klas in groepjes. De groepjes krijgen de opdracht om een act te maken in een revue.
- Leg uit wat een revue is: een revue is een vorm van amusementstheater die bestaat uit groots opgezette dans-, zang- en variéteummers en lichtvoetige komische sketches. Naast een zanger en danser kan er ook een goochelaar, acrobaat, gedachtelezer of hypnotiseur op de Bühne komen. Vaak is er in de revue iemand die de verschillende acts aan elkaar praat op een grappige manier. De conferencier/cabaretier is hieruit ontstaan. Het genre ontstond aan het einde van de

negentiende eeuw in Frankrijk. In zo'n Franse revue werden recente gebeurtenissen uit het politieke en maatschappelijke leven met satirische liedjes en sketches opnieuw onder de aandacht gebracht.

De leerlingen krijgen tijdens de act een extra opdracht mee. Ze moeten namelijk een 'geheime' boodschap overbrengen aan het publiek. Iedere groep krijgt een kaart mee waarin staat in welke vorm ze dat moeten doen. In bijlage 5 vindt u de 6 opdrachtkaarten voor de verschillende manieren.

- Zorg dat iedere groep een stuk tekst krijgt. Dit is de geheime boodschap die ze aan het publiek gaan doorgeven. U kunt hiervoor onderstaande tekst gebruiken maar ook zelf een tekst maken die aansluit bij de groep en de omstandigheden. Hieronder staat een boodschap in de trant van de gecodeerde berichten van radio-Oranje. Radio-Oranje zond tijdens de Tweede Wereldoorlog vanuit Londen gecodeerde berichten naar het verzet, bijvoorbeeld over wapendroppings.

- Verdeel deze zinnen: "De hanen hebben gekraaid. De melk kookt over. De zeevogels zijn gevlogen. De kippen zitten op stok. De bevers bouwen een burcht. Het viert op de heuvel."

Aan het publiek de taak de zes zinnen te achterhalen en te bedenken wat het zou kunnen betekenen.

Tweede Wereldoorlog

Wat er aan vooraf ging

In de jaren dertig van de 20e eeuw was er wereldwijd veel armoede. Door een economische crisis waren veel mensen werkloos en arm. Vooral de mensen in Duitsland hadden het zwaar te verduren. Omdat Duitsland de Eerste Wereldoorlog had verloren moest het land veel geld (herstelbetalingen) betalen aan de landen die deze oorlog hadden gewonnen. Veel Duitse mensen waren arm, werkloos en ontevreden. Adolf Hitler werd de leider van de Nationaal-Socialistische Duitse Arbeiders Partij (NSDAP). Hij vertelde de Duitsers dat hij van Duitsland weer een machtig land zou maken. Steeds meer mensen geloofden hem en zo werd zijn macht en de macht van zijn partij steeds groter.

Hitler aan de macht

In 1933 kwam Adolf Hitler met de NSDAP in Duitsland aan de macht. Hitler wilde van Duitsland het machtigste land van Europa maken. Om dat te bereiken wilde hij landen veroveren. Eerst richtte hij zijn pijlen op Oostenrijk, Tjecho-Slowakije en Polen, vervolgens wilde hij Duitslands grote tegenstander in West-Europa uitschakelen: Frankrijk. In de aanval op Frankrijk zouden ook Nederland en België worden bezet.

Voor Hitler waren niet alle mensen gelijk. De NSDAP propageerde Jodenhaat. Hij vond het Arische of Germaanse ras beter dan de rest. Hij vond bijvoorbeeld joden, zigeuners en mensen met een niet blanke huidskleur minder waard.

Aanval op Nederland

Op vrijdagochtend 10 mei 1940 werden veel Nederlanders wakker van het gebrom van vliegtuigen, ontploffende

bommen en het geratel van tanks. Duitse soldaten waren de grens over getrokken. De oorlog was begonnen. De Nederlandse soldaten probeerden de Duitsers tegen te houden langs de verdedigingslinies. Eén van die linies was de Grebbelinie, een waterlinie die loopt van Rhenen tot Spakenburg, tussen de Utrechtse heuvelrug en de Veluwe.

Capitulatie Nederland

Het Nederlandse leger was veel te zwak om de Duitse aanval te kunnen afslaan. De Nederlanders waren niet goed voorbereid, ze hadden verouderd materieel, terwijl het Duitse leger allemaal nieuw en modern wapentuig had om mee te vechten. Nadat de Duitse luchtmacht op 14 mei 1940 het centrum van Rotterdam had gebombardeerd, en andere steden hetzelfde lot wachtte, besloot de Nederlandse legerleiding te capituleren. De regering en de koningin waren toen al uitgeweken naar Engeland.

Bezetting Nederland

In het begin leek de bezetting mee te vallen, maar al snel werd duidelijk wat onvrijheid betekende. Nederlandse mannen werden gedwongen in Duitse fabrieken te werken. Gaandeweg werden mensen zonder vorm van proces opgesloten in gevangenissen en concentratiekampen. Het eten ging op de bon. 's Avonds moest iedereen binnen blijven en de ramen verduisteren. Omdat de aanvoer van grondstoffen een probleem was, namen de Duitsers alles mee wat voor hen bruikbaar was. Omdat ze bijvoorbeeld het rubber van de fietsbanden nodig hadden, fietsten de mensen op houten banden. Het brons van de kerkklokken gebruikten ze om munitie van te maken. Het gelui van klokken hoorde je niet meer.

Onder Duits gezag

De Nederlandse regering verbleef vanaf mei 1940 in Londen in ballingschap. In Nederland namen de Duitsers de macht over en Hitler benoemde functionarissen die het bestuur van Nederland moesten leiden. Nederland moest steeds meer gaan lijken op het Duitsland dat Hitler wenste. Nederland werd eigenlijk een provincie van Duitsland. Een van de eerste maatregelen was dat de klok gelijk werd gezet met de tijd in Berlijn. De hoogste gezagsdrager van het Duitse bestuur in Nederland, was de Oostenrijkse nationaalsocialist Seyss-Inquart. Hij was Rijkscommissaris en stond rechtstreeks onder Hitler. Verder werd Nederland ook nog bestuurd door 1500 bestuursambtenaren. Zij oefenden toezicht uit en gaven bevelen die door de Nederlandse ambtenaren moesten worden uitgevoerd.

Geknevelde vrijheid

Aanvankelijk was er weinig verzet tegen de Duitse overheersing. De Nederlandse bevolking hoopte het leven van voor de oorlog te kunnen voortzetten. En de eerste maatregelen van de Duitsers waren nog mild. De Duitsers wilden dat steeds meer mensen nationaalsocialistisch werden. Ze maakten propaganda voor het nationaalsocialisme d.m.v. affiches, kranten, radio-uitzendingen en voorprogramma's in bioscopen. De Eerste en de Tweede Kamer werden uitgeschakeld en politieke partijen mochten niet meer bestaan. Gaandeweg beheersten de Duitsers steeds meer onderdelen van de Nederlandse samenleving. De politie moest de Duitse bezettingsmacht dienen. De rechtspraak kwam steeds meer in handen van de bezetter. Door al deze maatregelen begon het verzet van de Nederlanders te groeien. Met kleine acties werd er geprotesteerd en verzet gepleegd tegen de Duitsers. Er kwamen verzetsblaadjes en stakingen. Maar over het algemeen ging het dagelijks leven van de Nederlanders vrij rustig door. Mensen gingen naar de film en de kinderen naar school. Mensen gingen dagjes uit, ze vierden Sinterklaas met cadeautjes en er was genoeg te eten.

Geleidelijk buitensluiten van joden

Als een sluipend gif begonnen de Duitsers vanaf het begin van de oorlog met anti-joodse maatregelen. Relatief 'kleine' maatregelen die in het Nederland van toen nauwelijks opvielen. Al na twee maanden na het begin van de oorlog mochten de joden niet meer meewerken aan de luchtbescherming. In september 1940 mochten overheidsdiensten geen joden meer aannemen. Vervolgens moesten de joden zich -zogenaamd voor hun eigen veiligheid- laten registreren. Stap voor stap werden de joden steeds verder geïsoleerd. Ze moesten een Jodenster dragen zodat iedereen kon zien dat ze joden waren. Op hun persoonsbewijs werd een grote J gestempeld. Ze moesten bij elkaar gaan wonen in bepaalde wijken. Omdat het zo geleidelijk ging, wekte het weinig reactie op van de burgers.

Februaristaking 1941

Vanaf 1941 werden de anti-joodse maatregelen van de Duitsers grimmiger. In Amsterdam woonden veel joden. Als reactie op een razzia in de Amsterdamse Jodenwijk, legden Amsterdamse trambestuurders en arbeiders in februari 1941 het werk neer. Deze staking breidde zich uit tot Haarlem, de Zaanstreek en Utrecht. Met geweld braken de Duitsers deze staking. Er vielen doden en gewonden. Uit angst voor het geweld gingen de mensen weer aan het werk. Er volgden represailles van de Duitsers. Een aantal mensen die hadden meegedaan aan de staking werden doodgeschoten en de steden die mee hadden gedaan aan de staking moesten hoge boetes betalen. De Duitsers lieten hun masker vallen en gingen steeds opener over tot Jodenvervolging.

Jodenvervolging

De Duitse bezetter transporteerde meer dan 100.000 joodse mannen, vrouwen en kinderen in goederentreinen vanuit Nederland naar concentratiekampen, waar de meesten werden vermoord.

De Duitsers werden in Nederland bijgestaan door leden van

de Nationaal- Socialistische Beweging (NSB) die een vergelijkbare ideologie hadden, en door meelopers en profiteurs. Aan de andere kant stond het verzet, dat vooral tegen het einde van de oorlog aanhang kreeg. Het grootste deel van de bevolking was anti-Duits maar passief.

Groeiend verzet tegen het nieuwe gezag

In de provincie woonden minder joden dan in de Randstad dus hier vielen de anti-joodse maatregelen minder op en was er aanvankelijk minder reden tot verzet. Vanaf 1943, toen mensen moesten gaan werken in Duitsland, veranderde het dagelijks leven van de Nederlanders drastisch. Steeds meer mensen weigerden zich aan te passen aan de oorlogsomstandigheden en samen te werken met de bezetters. De anti-Duitse stemming nam toe. Hoe meer het verzet groeide, hoe harder de Duitsers reageerden. Ze gingen steeds strenger controleren en wilden steeds meer groeperingen in de Nederlandse samenleving beheersen. Zo moesten kunstenaars lid worden van de nationaalsocialistische Kultuurkamer. De omroeporganisaties werden vervangen door één Rijkstudio: De Nederlandse Omroep. Alle vakverenigingen gingen op in het Nederlandse Arbeidersfront. De NSB werd de enige politieke partij die was toegestaan.

Geallieerden

Groot-Brittannië, de Sovjet-Unie, Canada en de Verenigde Staten werkten samen in het bevrijdingsleger, de geallieerden. Bezette landen zoals Frankrijk, België, Nederland en Polen waren bondgenoot van de geallieerden. Zij vochten tegen de Duitse dictatuur. Een grote gezamenlijke actie van de geallieerden was de invasie met de codenaam Operatie Overlord. Die begon met de 'D-day' op 6 juni 1944. Amerikaanse, Engelse, Canadese en zelfs Franse troepen landden aan de Franse kust in Normandië. Vanaf daar trokken ze onder andere naar het noorden, richting België en Nederland. Het was de bedoeling om richting de Duitse hoofdstad Berlijn te gaan

om Hitler te verslaan. De operatie verliep in eerste instantie voorspoedig: de geallieerden hadden in augustus 1944 grote delen van Frankrijk en België bevrijd.

Operatie Market Garden

In september 1944 begon de geallieerde opmars verder naar het noorden. De troepen van de geallieerden bestonden uit Britse, Canadese, Amerikaanse en Poolse jongens. Het plan was om nu Nederland te bevrijden. De geallieerden wilden in één keer alle bruggen over de grote rivieren de Maas, de Waal en de Rijn veroveren, en dan door trekken naar het IJsselmeer. Dit plan had de codenaam 'Operation Market Garden'. 'Market' staat voor de luchtlandingstroepen die de bruggen over de Maas, Waal, Rijn en andere waterwegen in Brabant en Gelderland moesten veroveren. 'Garden' staat voor de grondtroepen die via een smal front in drie dagen op moesten rukken naar Arnhem. Op 17 september 1944, begon Operatie Market Garden met luchtlandingen van de geallieerde troepen. Verspreid over drie dagen landden duizenden parachutisten in Nederland, van Eindhoven tot Arnhem.

De Slag bij Arnhem

Op 18 september landden Britse parachutisten op de Ginkelse heide bij Ede, en bij Wolfheze en Heesum. Een dag later volgden de Polen. Veel Nederlanders dachten dat de bevrijding slechts een kwestie van tijd was. Maar het lukte de Britse en Poolse soldaten niet om het doel, de Rijnbrug bij Arnhem, te veroveren. De sterke Duitse legermacht die op dat moment toevallig met tanks en pantserwagens in de buurt van Arnhem was, hadden ze niet verwacht. Slechts een kleine groep van zevenhonderdvijftig soldaten, onder leiding van luitenant-kolonel John Frost, bereikte onderlangs de Rijn de Rijnbrug. Omdat hulp van de grondtroepen uit de richting van Nijmegen uitbleef, en de rest van de divisie niet verder kwam dan de buitenwijken van Arnhem, moesten de mannen van John Frost na vier dagen de strijd opgeven. Ze gaven zich over aan de Duitsers.

De Britten verdedigden een gebied rondom het hoofdkwartier Hartenstein in Oosterbeek. In de huizen en bossen ontstonden felle gevechten waarbij ook burgers niet altijd ontzien werden. Velen hielden zich schuil in de kelders van hun huizen. Gewonde militairen konden nauwelijks verzorgd worden. Na negen dagen strijd moesten ook de Britten en de Polen, die niet verder dan Oosterbeek en de buitenwijken van Arnhem waren gekomen, opgeven. Ze zochten 's nachts over de Rijn bij Driel een veilig heenkomen. Duizenden gesneuvelden en gewonden blijven achter. Operatie Market Garden was mislukt. De oorlog zou nog tot 5 mei 1945 duren.

Evacueren

Als gevolg van de gevechten van Operatie Market Garden moesten de inwoners in de omtrek van Arnhem huis en haard verlaten. De Duitsers waren bang dat de bevolking de geallieerde troepen zou helpen en sommeerde de bewoners te vertrekken. Ook waren deze gebieden te gevaarlijk voor de burgers omdat er zwaar gevochten werd. De inwoners namen mee wat ze mee konden nemen, maar moesten heel veel spullen onbeheerd achterlaten. De mensen die boven de Rijn woonden, gingen naar het noorden. Beneden de Rijn werden de burgers geëvacueerd door de geallieerden. Hier vertrokken de bewoners naar het zuiden van het land, naar bevrijd gebied. Later moesten ook de bewoners van de Betuwe geëvacueerd worden omdat de bezetter dit gebied onder water zette. De Duitsers braken de dijken door in de hoop dat het water de geallieerden zou tegenhouden. Maandenlang lag de Betuwe onder water en kon niemand er wonen.

Het oosten van Nederland wordt bevrijd

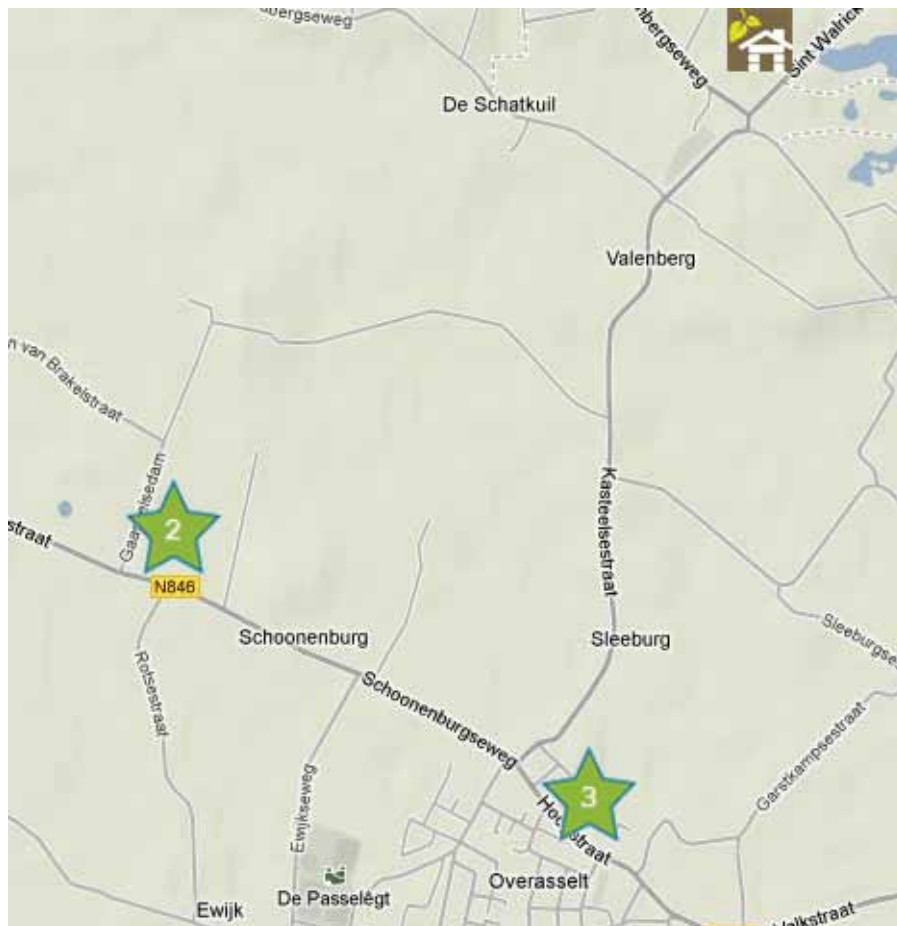
De bevrijding van Nederland ging in de lente van 1945 weer door. Vanuit Nijmegen vielen de geallieerden Duitsland binnen en veroverden hier alsnog de Rijn. Deze grote aanval heette 'het Rijnlandoffensief'. Toen dit succesvol was konden de geallieerden vanuit Duitsland de Achterhoek in trekken en meer van Nederland bevrijden. Het oosten en noorden van Nederland werden in april bevrijd, alleen het westen bleef nog bezet.

Hongerwinter

Het noorden en westen van Nederland kreeg te maken met de Hongerwinter. Door extreem voedselgebrek verzwakte de bevolking en kwamen enkele tienduizenden mensen om. In mei 1945 lukte het om de rest van Nederland te bevrijden.

Vrede

De vredesonderhandelingen waren in hotel 'de Wereld' in Wageningen. Hier tekende in mei 1945 de Duitse commandant de overgave in aanwezigheid van Prins Bernard. De wederopbouw kon beginnen.

Kaart Overasselt en Nederasselt:

Het Buitencentrum

De luisterkeien liggen op loop- en fietsafstand van Het Buitencentrum te Overasselt.
Zie bovenstaande kaart.

Het Buitencentrum – Luisterkei : ongeveer 3,6 km
Het Buitencentrum – Luisterkei : ongeveer 2,6 km.

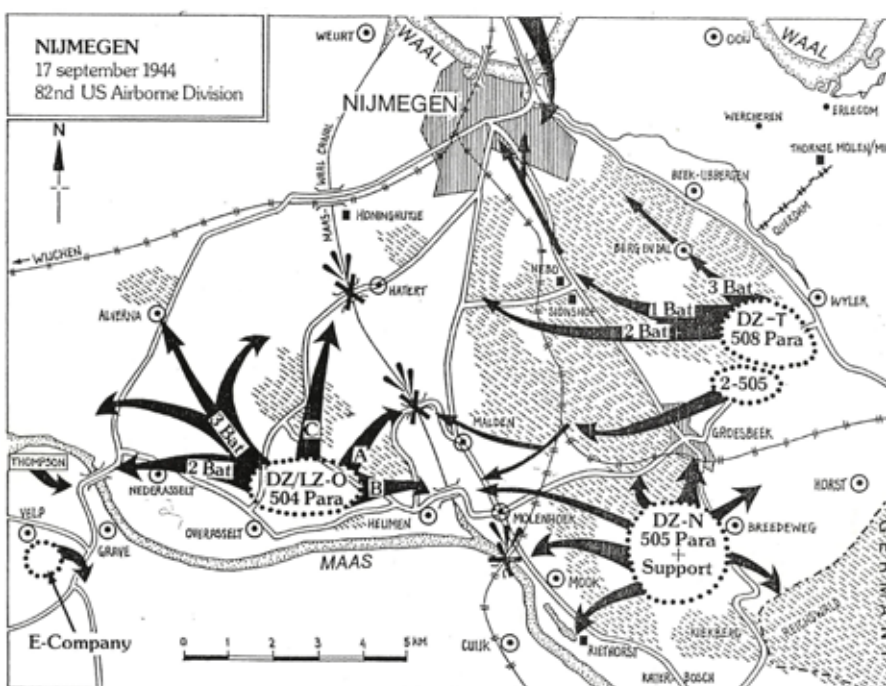
Luisterkei 2:

Luchtlandingen in Nederasselt

Vanaf zondag 17 september 1944 landden er vele Waco-gliders met vele duizenden manschappen in en om Overasselt en Nederasselt en in de omgeving van Groesbeek.

Op de 17e september landde in de weilanden ten noorden van beide kerkdorpen het 504de Parachutisten Infanterie Regiment. Het regiment was onderdeel van de 82ste Luchtlandingsdivisie die op die dag tussen Eindhoven en Arnhem naar beneden kwam ten behoeve van Operatie Market Garden. Generaal James M. Gavin en zijn mannen hadden als taak de heuvels bij Groesbeek te veroveren én daarbij de bruggen over de Maas, de Waal en het Maas-Waalkanaal veilig te stellen.

(bron: Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945, Collectie Frank van den Bergh)

Op 17 september 1944 kwamen er uit twee Dakota's 24 parachutisten naar beneden, de pathfinders. Zij moesten de omgeving verkennen voor veilige landingsplaatsen. Met linnen panelen maakten zij de letter O in het weiland en ontstaken paarse en gele rookgranaten als herkenning voor de vele honderden vliegtuigen die hierna over zouden gaan komen. Als eerste vloog het 505de Regiment met generaal Gavin zelf voorbij. Die zou gedropt worden in Groesbeek.

Vlak daarna om kwart over twee op deze 17de september 1944 sprongen er ongeveer 1700 parachutisten van het 504de regiment uit de overvliegende vliegtuigen en kwamen hier in het Broek en juist daar omheen aan de grond. Ze hadden de opdracht minstens één brug onbeschadigd te veroveren. Zij moesten nog minstens 4 kilometer lopen met zware bepakking voor ze bij de brug van Grave en de bruggen van het Maas-Waalkanaal bij Hatert, Malden, Heumen en Mook waren.

De opmars van de geallieerden is hier in deze omgeving zeker niet zonder slag of stoot voorbij gegaan. Dagenlang en zelfs wekenlang bevond dit gebied zich in de frontlinie. De logistiek was niet altijd even goed georganiseerd en ook gebeurde het regelmatig dat materiaal te vroeg of te laat werd afgeworpen of dat het door de wind de verkeerde kant op dreef. Via parachutes werden in de omgeving van Overasselt regelmatig voorraden gedropt voor de 82ste Divisie. Ze gebruikten verschillende kleuren voor de parachutes om te laten weten wat voor lading eraan vastzat. Toch kwam maar zo'n 60 procent van alles wat naar beneden ook echt in handen van de geallieerden.

Luisterkei 3:

Josephine Baker treedt op

Josephine Baker in bananenpak
(bron wikipedia)

Na de eerste woelige dagen van Operatie Market Garden in september 1944 waarbij vele honderden zweefvliegtuigen in de omgeving van Overasselt en Nederasselt waren neergekomen, kwam de opmars van de geallieerden in deze omgeving tot stilstand. De winter van '44-'45 werd gebruikt om de voorraden aan te vullen en verse manschappen aan te voeren. In de omgeving woonden steeds meer soldaten. Voor de burgers was het gevaarlijk: de grens van het bevrijde gebied was dichtbij en daarom werd het gebied voortdurend beschoten. Aan het eind van 1944 kwamen er nog meer geallieerde soldaten naar het gebied, bijna een half miljoen. Dit was omdat in februari het Rijnlandoffensief begon: de geallieerden leverden een hevige strijd en trokken het westen van Duitsland binnen. Een paar maanden later was de oorlog voorbij.

Om gedurende die laatste maanden de moraal van de manschappen hoog te houden werd er van alles aan gedaan om de mannen te vermaken. Zo waren er direct achter de frontlinie in bestaande cafés vaak feestjes of partijen. In oktober 1944 trad in Café van Lin (tegenwoordig een rouwcentrum) in Overasselt de wereldberoemde revuester Josephine Baker voor de manschappen op. Drie avonden achter elkaar gaf zij, begeleid door een achtkoppig orkest, een daverende show.

Josephine Baker was in Saint Louis in de Verenigde Staten geboren. Ze kwam uit een arm nest. Op haar twaalfde was ze dakloos en moest ze bedelend en op straat dansend haar eten bij elkaar scharrelen. Al op haar vijftiende trad ze op in het Vaudeville in Saint Louis. In de jaren twintig van de vorige eeuw stond ze op de Bühne op Broadway in New York. Later toerde ze door Europa en Zuid Amerika. Ze was een bijzondere verschijning, niet alleen de aanblik van een 'exotische' zwarte artieste vonden mensen erg bijzonder, ook verscheen ze met voor die tijd weinig kleding op het podium. In 1937 ging ze definitief in Frankrijk wonen toen ze met een Fransman trouwde. Ze kreeg toen ook de Franse nationaliteit.

Gedurende de oorlog zat Josephine Baker in het Franse verzet en werkte ze voor de geheime dienst. Ze kreeg er later de Légion d'Honneur voor van de Franse Staat en werd zelfs als zwarte Amerikaanse artieste met militaire eer en 23 saluutschoten in Frankrijk begraven. Na de oorlog kwam ze op voor de rechten van de Afro-Amerikanen.

Op deze sites vind je informatie:**Filmpjes via de beeldbank van schooltv:**

- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20091214_arnhem03
- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20091214_arnhem02
- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20030623_brugtever01
- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20030623_brugtever02
- http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20041216_hongerwinter01

Informatie:

- <http://www.airbornemuseum.nl/leerlingen/page/38>
- <http://www.vredeseducatie.nl> (website met informatie en lesmateriaal van de stichting Vredeseducatie)
- <http://www.operatiemarketgarden.nl/> (Operatie Market Garden beschreven)
- <http://oorlog.pagina.nl> (startpagina over de Eerste en Tweede Wereldoorlog)
- <http://www.grebbenberg.nl> (website over de slag om de Grebbeberg)
- <http://www.4en5mei.nl> (site van het Comité 4 en 5 mei)
- <http://www.arnhem1944.com/nl> (site over de slag om Arnhem)
- <http://mediatheek.thinkquest.nl/~II019> (website over D-day)
- <http://www.militair.net/> (website over oorlogen, wapens, militaire objecten & termen)
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Slag_om_Arnhem
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Operatie_Market_Garden
- <http://www.marketgarden.com/2010/NL/pagina1.html>
- <http://members.home.nl/dewerkelijkheid/Home/home.html> (werkstuk van scholieren)

Vragenkaarten:**1**

- a** In welk jaar was Operatie Market Garden?
- b** Wie was de bevelhebber van de Operatie Market Garden?
- c** Waarom kreeg de operatie deze naam?
- d** Uit welke landen waren de geallieerden afkomstig, die meewerkten aan Operatie Market Garden?

2

- a** Operatie Market Garden was onderdeel van een grotere operatie. Welke was dat?
- b** Hoe noem je de eerste dag van de operatie waar Operatie Market Garden onder viel?
- c** Waar was dat?
- d** Wanneer was dat?

3

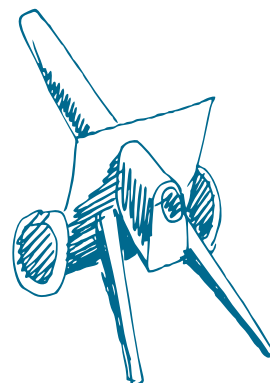
- a** Welke rivieren en kanalen lopen door het gebied rondom Nijmegen waar de soldaten landden?
- b** Welke bruggen moesten de soldaten bij de luchtlandingsactie van 17 september in handen krijgen?

4

- a** Operatie Market Garden liep anders dan de bedoeling was. Wat ging er fout?
- b** Welke gevolgen had de Operatie Market Garden voor de burgers in en om Nijmegen?
- c** Welke gevolgen had de Operatie Market Garden voor de burgers in en om Arnhem?

5

- a** Over Operatie Market Garden is een boek en een speelfilm gemaakt met de naam 'Een brug te ver'. Waarom hebben ze voor deze titel gekozen?
- b** De brug die in de film te zien is, is niet een brug in Arnhem maar in Deventer. Wat zou daar de reden van kunnen zijn?
- c** Als jij een speelfilm zou maken over de gebeurtenissen in september 1944, welke titel zou jij het dan geven? Beargumenteer je antwoord.

Parachute maken

Benodigheden:

- gekleurd cellofaan of dun papier in de kleuren wit, rood, blauw en groen
- schaar
- plakband
- touw
- afbeelding verkeersbord brug

Hoe maak je het?

- 1 Knip een vierkant uit het cellofaan of papier
2. Plak in iedere hoek een stuk plakband ter versteviging
3. Maak in de hoeken een gat
4. Rijg door elk gat een touw.
5. Bind de stukken touw bij elkaar met een knop. Maak hier de kaart met de afbeelding met het verkeersbord van de brug aan vast.

Kaarten maken

- Print de pagina met verkeersborden met de brug 5 keer uit .
Knip deze uit en maak iedere kaart vast aan een parachute.
Er zijn vier verschillende kleuren voor de parachutes en ieder team kan 5 parachutes verzamelen, waarbij de 5de parachute als joker dient.
- Print voor ieder team de grote kaart en de kaarten met voorraadstukken uit.

Verkeersbord brug

Gereedschapskoffer en voorraadstukken

Medicijntrommel

Tank

Boodschappen

- Print de verschillende kaarten met de opdracht uit en verdeel die onder de groepen.

Vertel de leerlingen dat het zaak is de kaarten niet aan de andere groepen te laten zien.

Opdrachtkaarten:

- Reclamespot
- Politiebericht
- Telefoongesprek
- Teksten in de lucht
- Het journaal
- De tolk

Reclamespot

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De één zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn.

De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Jullie krijgen deze boodschap van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime boodschap vertelt.

Jullie groep gaat dat doen door middel van een reclamespot.

Zorg dat er in jullie act ruimte is voor een reclamespot van 30 seconden. Deze spot hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Je kent vast wel een reclamespot van de tv. Oefen eerst eens hoe je een reclamespot maakt door een bestaande reclameboodschap na te spelen. Heb je de smaak te pakken? Ga dan zelf een reclamespot bedenken. Let op: zorg ervoor dat de geheime boodschap in de reclamespot verborgen zit.

Veel plezier!

Politiebericht

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De één zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn. De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Jullie krijgen deze boodschap van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime zin vertelt.

Jullie groep gaat dat doen door middel van een politiebericht.

Zorg dat er in jullie act ruimte is voor een politiebericht van 30 seconden. Dit bericht hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Je hebt vast wel eens een politiebericht gezien op tv. "De politie vraagt uw aandacht voor het volgende.." Een agent vertelt in 30 seconden zoveel mogelijk informatie over een persoon die vermist is. Dat zijn kenmerken als leeftijd, kleding, plek van verdwijning en andere bijzonderheden. Let op: ook de geheime boodschap zit in het politiebericht verborgen.

Veel plezier!

Telefoongesprek

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De één zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn. De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Jullie krijgen deze boodschap van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime boodschap vertelt.

Jullie groep gaat de geheime boodschap vertellen door middel van een telefoongesprek.

Zorg dat er in jullie act ruimte is voor een telefoongesprek van maximaal 1 minuut. Dit gesprek hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Tijdens de act gaat de telefoon. De persoon aan de andere kant van de lijn is moeilijk te verstaan. Let op: ook de geheime boodschap zit in het telefoongesprek verborgen. Want versta je het nou goed en zegt die persoon deze boodschap nou echt?

Veel plezier!

Teksten in de lucht

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De één zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn. De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Deze boodschap krijgen jullie van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime boodschap vertelt.

Jullie groep gaat dat doen door middel van teksten in de lucht.

Zorg dat de volgende teksten tijdens de act voorbij komen. Deze actie hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Pak karton en knip dat op de juiste maat. Kies of je per woord, per zinsdeel of per zin de tekst aan het publiek laat zien. Let op: ook de geheime boodschap zit in de teksten in de lucht.

Veel plezier!

Het journaal

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De een zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn. De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Deze boodschap krijgen jullie van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime boodschap vertelt.

Jullie groep gaat dat doen door middel van een extra journaal.

Zorg dat er in jullie act ruimte is voor een extra journaal van 30 seconden. Dit nieuwsbericht hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Je hebt vast wel eens een extra journaal gezien op tv. Een nieuwsfeit is net gebeurd en is zo belangrijk dat het publiek het zo snel mogelijk moet weten. Let op: ook de geheime boodschap zit in het nieuwsbericht verborgen.

Veel plezier!

De tolk

Samen met je groep ga je een variéténummer voorbereiden.

De artiesten van de revue laten verschillende kunsten zien in hun acts. De één zingt een prachtig lied, de ander danst en weer een andere artiest laat een spannende goocheltruc zien. De hypnotiseur of gedachtelezer laat het publiek geloven dat er meer is tussen hemel en aarde.

Wat gaan jullie doen?

Verzin samen wat voor soort act je gaat maken. Dat kan dus van alles zijn. De act duurt maximaal 5 minuten.

Maar let op! In de act moet je ook een geheime boodschap doorgeven aan het publiek. Deze boodschap krijgen jullie van jullie begeleider. Daarnaast krijgen jullie een pet. Deze pet zet je alleen op wanneer je de geheime boodschap vertelt.

Jullie groep gaat dat doen door middel van een tolk.

Zorg dat er in jullie act ruimte is voor een bericht van maximaal een minuut. Dit bericht hoeft niets te maken te hebben met de rest van jullie variéténummer.

Hoe pak je dat aan?

Iemand vertelt een belangrijk bericht en een tolk moet het vertalen. Maar vertaalt hij het wel goed? Let op: de tolk vertelt ook de geheime boodschap.

Veel plezier!

Internet:

- Canon van Nederland
- www.wikipedia.nl
- www.februaristaking.nl
- www.geheugenvanplanzuid.nl/tijdlijn/razzia's2.htm

Beeldmateriaal:

- Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945

Uitgave:

- Operatie Market Garden, Gids historische plaatsen, L.P.J. Vroemen

Met dank aan:

- Rense Havinga, historicus en conservator Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945
- Wiel Lenders, directeur Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945

Dit is een uitgave van:

Stichting Liberation Route Europe

Postbus 156

6660 AD Elst

www.liberationroute.nl

Ontwikkeling en samenstelling:

EDU-ART:

Ben Bregman

Elsebeth Hoeven

Vormgeving:

Giesbers Communicatiegroep, Velp

Met medewerking van:

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen

Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945

Het Buitencentrum te Overasselt

EDU-ART

Zeelandsingel 40

6845 BH Arnhem

Postbus 301000

6803 AC Arnhem

www.edu-art.eu

De Liberation Route is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van de Provincie Gelderland en gemeenten in Gelderland, Utrecht en Noord Limburg.